

De weverij vóór de restauratie

Joke van Ouwerkerk-van Eck

't Weefhuis - oude linnenweverij wordt kunstgalerie

Henk Smolders, 1972

In 1964 werd de oude linnenweverij van Jan de Kruijff, gelegen aan de Hoodonkse Beek, verkocht aan de gemeente. Het was ooit een weverij van kwalitatief hoog niveau die jarenlang het predicaat 'Hofleverancier' mocht voeren. Uit het nieuwe uitbreidingsplan Nuenen-Oost werd duidelijk dat deze oude weverij, die stamde uit 1888, niet gespaard zou kunnen blijven. Dwars door die oude linnenweverij was een weg voorzien. Jammer

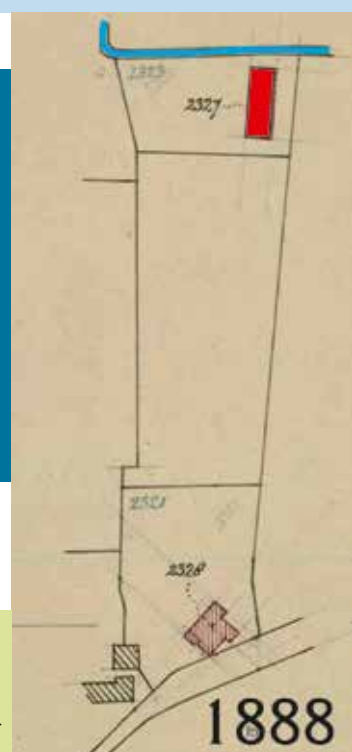
voor Nuenen, vond de jonge architect Henk Smolders die, na enige jaren praktijkervaring te hebben opgedaan in Italië en Zwitserland, terugkeerde naar zijn geboortedorp. Nuenen was van oudsher een weversdorp en dus zou volgens hem een dergelijk uniek pand voor de Nuenense gemeenschap behouden moeten blijven. In Zwitserland had hij ervaren hoe oude panden werden gerenoveerd en een nieuwe bestemming kregen. Hij wilde van het oude fabriekspand een ontmoetingsplaats en expositieruimte voor beeldende kunstenaars maken. Het zou nog ruim twee jaar duren voor zijn plannen om het vervallen pand te restaureren, serieus genomen werden.

Het oude en vervallen fabriekspand waar Henk Smolders zijn oog op had laten vallen om te restaureren werd in 1888 gebouwd door Jan de Kruijff. Deze was medefirmant van het bedrijf 'H.C. van Hoven' en door zijn huwelijk

familie van de Van Hovens. Het bedrijf kwam met grond en opstallen in 1887 in andere handen. Omdat Jan de Kruijff daardoor geen fabriek meer bezat, liet hij een nieuwe linnenfabriek bouwen om het bedrijf te kunnen voortzetten. Dat gebeurde onder de oude naam 'H.C. van Hoven - Linnenfabriek'.

De linnenfabriek met de naam H.C. van Hoven

Kadasterkaart uit 1888, nummer 2327 is de linnenweverij; nummer 2328 is Huize Papenvoort, het voormalige woonhuis van de familie De Kruijff

De eerste stappen

Het leek alsof burgemeester Jan Smits van Oyen had zitten wachten tot er zich iemand aandiende die iets voor jonge beeldende kunstenaars uit de regio in Nueneen kon verwezenlijken. Hij was namelijk hierover al diverse malen benaderd door de bekende kunstschilder Peer van den Molengraft uit Eindhoven, destijds voorzitter van de Kring Eindhovense Beeldende Kunstenaars. Smolders nodigde hen uit om het gebouw en de omgeving te gaan bekijken. "Heeft dit nog wel zin?" was de eerste reactie van zowel de burgemeester als van Van den Molengraft bij het zien van het inmiddels door vernieling sterk vervallen gebouw. Het heeft Smolders de nodige overredingskracht gekost om beiden ervan te overtuigen dat het nog wel degelijk

zin had, maar dat het 'vernielen' onmiddellijk een halt toegeroepen moest worden. De burgemeester liet er direct een hek omheen plaatsen en de afspraak werd gemaakt om het gezamenlijk aan te pakken. Het voorstel was dat twee derde van de kosten voor rekening van de gemeente zou komen. En wel, omdat gedacht werd twee derde van de ruimte te gebruiken voor kunstexposities en een derde voor het architectenbureau van Smolders. Vol enthousiasme werd het hele gebouw opgemeten en in kaart gebracht. Daarna werd een aantal schetsontwerpen gemaakt waaruit uiteindelijk dat ontwerp werd geselecteerd dat de meeste mogelijkheden voor de toekomst bood.

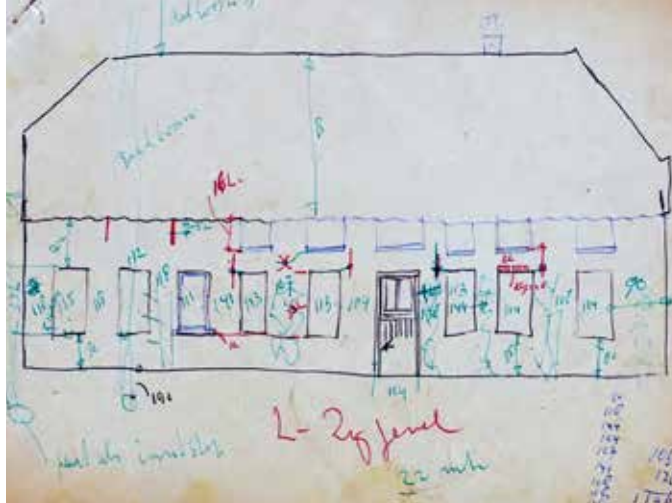
VOOR DUIZENDEN SCHADE

duizenden dakpannen kapotgegooid, raamkozijnen uit de muren gerukt, deuren uit de hengels gelicht en stenen uit de muren gehaald, dat alles is de trieste balans van vandalisme bij het oude weefhuis achter het gemeentehuis. De bestaande prikkeldraadafzetting heeft blijkbaar deze baldadigheid niet kunnen voorkomen. Om verdere vernielingen te voorkomen zullen we thans strenge controle gaan uitoefenen. Er zal niet gearzeld worden proces-verbaal op te maken.

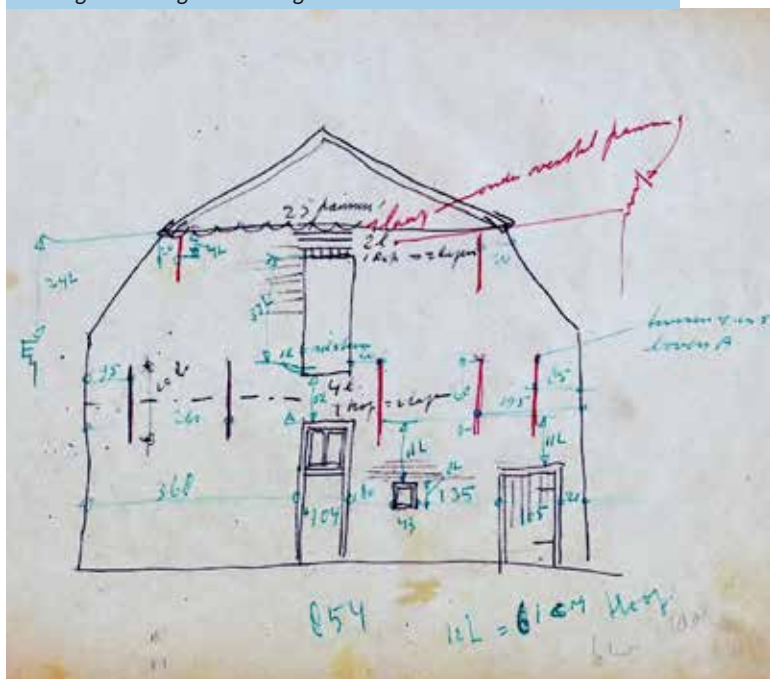
Ook op de ouders van de in het plan Oost spelende jeugd doen wij een dringend beroep de gangen van hun kinderen na te gaan. Zij zijn het immers, die voor de gemaakte schade aansprakelijk gesteld zullen worden.

POLITIE NUENEEN

Bericht in Rond de Linde,
17 augustus 1967

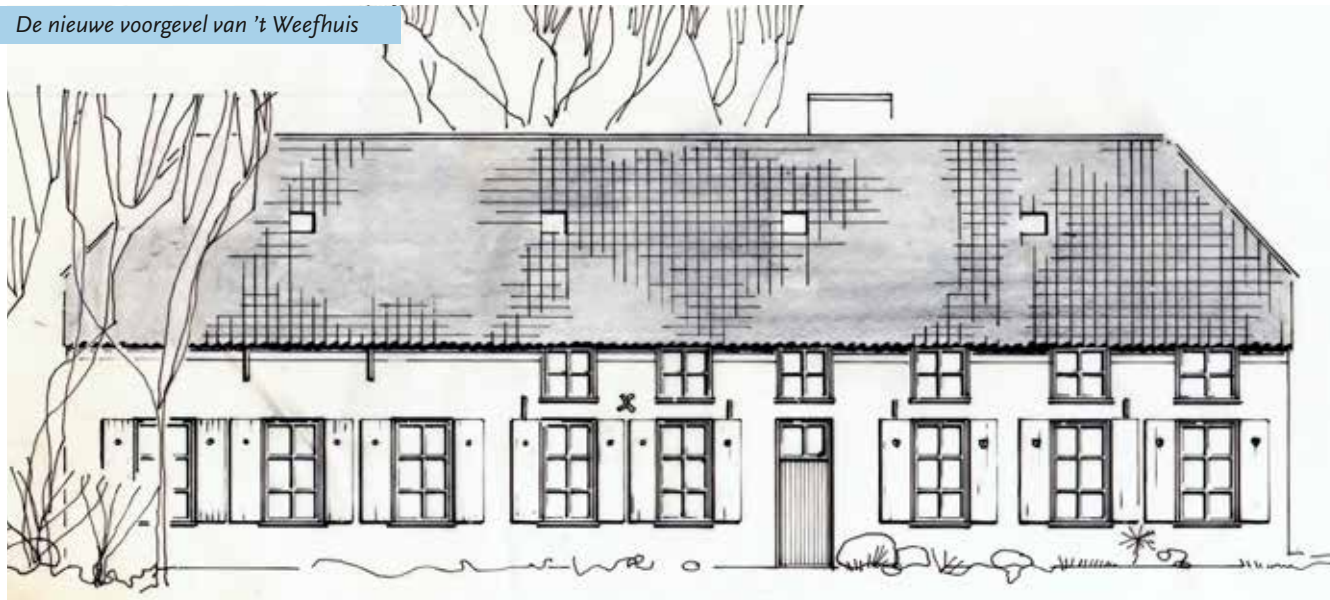

Handgeschetste geveltekeningen met maten

Het gekozen ontwerp werd daarna verder uitgewerkt en vastgelegd in een aantal bestektekeningen. Dat alles was tot die tijd, nog steeds op een wederzijdse vrijblijvende basis. Aan de hand van deze bestektekeningen is een begroting gemaakt. De kosten werden beraamd op 30.000 gulden. >>>

De nieuwe voorgevel van 't Weefhuis

Eén van de bestektekeningen, waarop aangegeven (rechts) dat een derde gebruikt zou worden als architectenbureau

Het plan werd door de burgemeester aan de gemeenteraad voorgelegd. Het werd daar uitvoerig besproken maar werd uiteindelijk vanwege de kosten afgewezen. Van den Molengraaf en Smolders werden door de burgemeester uitgenodigd voor een gesprek waarbij deze liet weten dat hij er zich erg voor had ingespannen, helaas zonder het gewenste resultaat. Het was een enorme domper en de plannenmakers waren dus terug bij af.

Van den Molengraaf haakte teleurgesteld af, maar Smolders zette door. Vanzelfsprekend kostte het hem de nodige tijd om een alternatief plan te bedenken om het zonder geldelijke bijdrage van de gemeente te realiseren.

De financiële situatie van Smolders was echter dusdanig dat hij bij de gemeente moest bedingen de restauratie in een vijftal jaren uit te mogen voeren, zodat de kosten gespreid zouden kunnen worden. Dat bleek voor de gemeente, in verband met de trage verkoop van de percelen rondom de oude weverij, geen enkel probleem. Mogelijk zou door de restauratie de grondverkoop zelfs gestimuleerd kunnen worden. Het plan werd op deze manier dus goedgekeurd. Zo nodig zou de gemeente bij de uitvoering helpen. Uiteindelijk kwam dit alleen maar neer op de aanleg van de omgeving, zoals tuin, beplanting en bestrating. Omdat het pand geheel op eigen kosten gerestaureerd werd, mocht er 40 jaar gratis gebruik van worden gemaakt. Het definitief contractueel vastleggen van dit idee duurde maanden. Juridisch bleek dat namelijk niet mogelijk te zijn, tenzij er een huurcontract opgesteld zou worden waarin werd vastgelegd dat er een

symbolisch bedrag van één gulden per jaar betaald zou worden. Dat is de uiteindelijke oplossing geworden en de restauratie kon beginnen, tenminste ...

Tegenslagen

Nog voor er goed en wel begonnen kon worden had een bulldozer, die al bezig was met wegwerkzaamheden, een deel van de hoek van het pand er uitgereden en zwaar beschadigd. Men dacht waarschijnlijk: "Het wordt toch afgebroken, we zullen alvast maar beginnen." Maar er volgden nog veel meer tegenslagen.

Metselaar Frans Dekkers herstelt de havende hoek

Aantasting door boktor en olm

Eén van de grootste tegenslagen was dat de hele kapconstructie aangetast was door boktor en olm. De firma Rentokil uit Den Haag werd verzocht dit te onderzoeken. Smolders besloot, mocht de uitkomst vernietigend zijn, er dan alsnog mee te stoppen. Rentokil gaf hem echter de verzekering dat de boktor en olm absoluut bestreden konden worden, mits voor en tijdens de behandeling de open delen van het dak goed met plastic afgedicht zouden worden. De bestrijding zou vier weken in beslag nemen om over deze extra kosten maar niet te spreken. Ook mocht het gebouw drie maanden niet worden betreden vanwege de ingespoten en behandelde kapconstructiedelen die door de behandeling giftig waren. De reuk was echter dusdanig ondraaglijk dat men hier sowieso wel van afzag.

Artikel 2

De huurder betaalt gedurende de eerste 40 jaren een symbolische huurprijs van 1.-- per jaar, voor de daaropvolgende huurtermijnen zal de huurprijs voor elke periode van vijf jaren opnieuw worden vastgesteld door Burgemeester en Wethouders der gemeente Nuenen o.s.a.; de huurprijs moet jaarlijks bij vooruitbetaling worden voldaan door betaling ten kantore van de gemeente-ontvanger van Nuenen o.s.a. of door storting op diens postrekening 1074156.

De ondertekende huurovereenkomst van 13 oktober 1967

De kapconstructie vóór de restauratie

Een kruierend dak

Een andere tegenslag was het kruien van het dakspant met als gevolg dat de buitenmuren naar buiten werden gedrukt. Hierdoor was het dak enigszins ingezakt en hol komen te staan. Dat kwam omdat de driehoeksverbindingen van de dakspanten onvoldoende stabiliteit gaven en er derhalve in de loop van de tijd steeds meer druk op de buitenmuren was komen te staan. In het begin werd getracht het kruien te stoppen door staaldraad aan te brengen, maar dat was niet afdoende. Eerst moesten alle verbindingdelen van de kapconstructie worden verstevigd of gerepareerd, zodat deze geen verdere druk meer konden uitoefenen op de buitenmuren. Om het kruien te stoppen zijn muurankers geplaatst. Een ingezakt dak kan men nauwelijks herstellen, men kan alleen maatregelen treffen om erger te voorkomen. Het dak kan namelijk niet in zijn oude stand teruggebracht worden, maar straalt hierdoor ook wel weer de oudheid van het pand uit.

De 'H'-vormige muurankers zijn tot op de dag van vandaag duidelijk zichtbaar in de gevel

Een rattenplaag

Dan waren er nog de tientallen ratten die zich onder de leemachtige vloer verscholen hielden. Cor Martens, destijds de rattenbestrijder van de gemeente, had er zijn handen vol aan. Er moest een betonnen plaat tegen de fundering geplaatst worden om de oude ondergrondse rattengangen naar de waterloop te dichten. Omdat de buitenmuren volsteens waren, dus zonder spouw, was het nodig vanwege het vocht, het hele pand aan de binnenzijde te voorzien van een nieuwe binnenmuur. Doordat deze muur tevens een eigen dragende constructie moest hebben om de kap en tussenvloer stabiel te maken, moest die op een nieuw uit te graven en aan te leggen betonnen fundering geplaatst worden. De binnenconstructie nam dus eigenlijk de functie van de buitenconstructie over, die daardoor later alleen nog als 'schil' diende. Om de ratten aan alle kanten te weren zou deze nieuwe fundering minstens tachtig centimeter diep moeten worden. Het gele zand dat bij de graafwerkzaamheden te voorschijn kwam werd later gebruikt om de lemen vloer op te vullen en af te dekken met een gestabiliseerde cementlaag. Daarna konden er nieuwe betontegels opgebracht worden. Deze nieuwe fundering en binnenmuur waren tevens nodig om optrekkend vocht te weren en om een droog gebouw te garanderen.

Een gravende Huig Brouwer (zoon van Hugo Brouwer)

De verdere restauratie

Na het oplossen van deze problemen kon met de feitelijke restauratie worden begonnen. De werkzaamheden werden uitgevoerd door de destijds ouderwets degelijke 'kleine' aannemer Jan van Leuken uit Nuenen. Hij wilde dit karwei graag doen als het tenminste geen haastklus zou worden. Hij wilde er de tijden dat hij weinig te doen zou hebben mee vullen. Dit kwam goed uit aangezien besloten was de restauratie over vijf jaar uit te spreiden. In de binnenruimte werden de materialen en hulpmaterialen >>>

Architect Smolders in overleg met aannemer Jan van Leuken

opgeslagen, zodat men snel weer aan de gang zou kunnen gaan, zodra er tijd voor was.

Het metselwerk aan de buitengevel bestaat van oudsher geheel uit handgevormde baksteen in gemixte kleuren, gemetseld in kalkmortel. Deze zijn vooral in de hogere delen in 'kruisverband' gemetseld.

De hoofdingang werd naar de westgevel verplaatst. De originele ingangszijde bevond zich voorheen in de zuidelijke kopgevel. Centraal in deze kopgevel werd een hoog kozijn aangebracht. Aanvankelijk waren dit twee aparte kozijnen. Aan de gaafheid van de gemetselde binnenkanten van de nieuw geplaatste kozijnen is te zien dat de oorspronkelijke muuropeningen op dezelfde plaats hebben gezeten.

De zuidelijke kopgevel vóór de restauratie met in het midden de originele ingang

De zuidelijke kopgevel na de restauratie met het hoge raam

De oude kozijnen zijn deels hersteld. De nieuwe vurenhouten kozijnen zijn in hun afmeting en uitvoering een exacte kopie van de originele. De onderste ramen in de zijgevels zijn zesruitsramen.

De zesruitsramen bevinden zich op min of meer regelmatige afstand van elkaar

Het pand heeft een wolfsdak, dus een dak met afgeschuinde kanten aan de korte zijden, bedekt met oude gesmoorde Utrechtse pannen. De oude dakpannen waren geenszins water-, sneeuw- of winddicht. Dit werd opgelost door ze tijdelijk te verwijderen en het dak met nieuwe platen grondig te vernieuwen en te isoleren. Uit diverse slooppanden werd ondertussen het oude type dakpannen opgekocht om de kapotte en ontbrekende dakpannen te vervangen. Dit karwei alleen al heeft meer dan een jaar gekost.

De restauratie van het dak

Mede door alle media-aandacht voor deze restauratie wist men Smolders ook voor andere projecten te vinden. Het werd hem al snel duidelijk dat een derde van de benedenruimte voor het architectenbureau qua afmeting te klein zou zijn. Hij besloot daarom de gehele tussenvloer te vernieuwen en de bovenverdieping eveneens als architectenbureau in te richten.

De officiële opening

Eindelijk na vijf jaar was het zover en werd de oude linnenweverij, door Smolders omgedoopt tot 't Weefhuis', op 8 november 1972 officieel geopend door burgemeester jhr. mr. J.J. Smits van Oyen. Deze opening vond plaats op de dag van de jaarlijkse wereldstedenbouwdag. Voor deze dag was gekozen om op die manier inwoners van Nuenen c.a. middels een tentoonstelling inzicht te geven in de geplande bouwontwikkelingen van de gemeente.

Voordat Henk Smolders aan het hele traject begon was hij er zich terdege van bewust dat de restauratie bepaald niet gemakkelijk en vooral zeer tijdrovend zou zijn. Het idee dat hij dit prachtige pand kon behouden voor Nuenen en omgeving heeft hem gesterkt in zijn voornemen er, als kunstgalerie, iets moois van te maken. ■

HENK SMOLDERS TOVERDE
PUINHOOP OM TOT GALERIE
„De mensen iets
fijns laten zien
in 't Weefhuis,,

Berichten in
Eindhovens Dagblad
en Rond de Linde

Het „Weefhuis” te Nuenen
trefpunt voor ontwerpers

3 jaar geleden voor
afbraak gered

de heer Smolders ingedijnde plan
voor de aanleiding van de omge-
ving te overtuigend zijn kloem
en worden uitgevoerd.

Het gebouw ligt aan de zijde van
door raad omhooft glas en bloemen,
ten laatste te een eenheid voor

De officiële opening werd verricht door burgemeester
Smits van Oyen (links) [foto: Cees van Keulen]

't Weefhuis na de restauratie

